

Andragoškega centra Slovenije

1. Izobraževanje odraslih – izzivi, cilji in spremljanje njihovega doseganja

Področje izobraževanja odraslih je opredeljeno s strateškimi in operativnimi dokumenti na državni in mednarodni ravni. V teh dokumentih so navedeni ključna področja in izzivi, zastavljeni (in včasih tudi ovrednoteni) so cilji in ukrepi, predvideno pa je tudi spremljanje njihovega udejanjanja. V nadaljevanju na kratko predstavljamo nekatere najpomembnejše dokumente, ki jim na koncu dodajamo pogled Andragoškega centra Slovenije na izzive, pred katere je postavljeno izobraževanje in učenje odraslih.

V posameznih informacijah, objavljenih v InfO-mozaiiku so nekatera od spodaj naštetih ključnih področij izobraževanja in učenja odraslih podrobneje predstavljena, napredek pri doseganju zastavljenih ciljev pa je prikazan s statističnimi in drugimi podatki ter kazalniki. Informacije bomo periodično posodabljali in nadgrajevali ter dodajali nove.

1. Državna raven

Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji

(<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200470&stevilka=3149>)

Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih (ReNPIO), sprejeta junija 2004, je krovni dokument, ki ureja področje izobraževanja odraslih pri nas. Opredeljuje štiri poglobitvene cilje in njihove ciljne vrednosti **do leta 2010**:

- **izboljšati splošno izobraženost odraslih**, tako da se bo delež odraslih prebivalcev, ki se bodo vključili v splošno izobraževanje v obdobju do leta 2010 dvignil na 6 %;
- **dvigniti izobrazbeno raven**, pri čemer je najmanj 12 let uspešno dokončanega šolanja temeljni izobrazbeni standard; operativni cilji: vsaj polovica prebivalstva brez osnovnošolske izobrazbe bo zaključila osnovno šolo za odrasle, vsaj četrtina z nedokončano srednjo šolo bo pridobila nižjo ali srednjo poklicno, strokovno oziroma splošno izobrazbo in vsaj desetina s končano srednjo šolo bo pridobila najmanj višjo strokovno izobrazbo;
- **povečati zaposlitvene zmožnosti odraslih** tako, da se bo polovica brezposelnih vključila v programe, namenjene povečevanju zaposlitvenih zmožnosti. V te programe se bodo vključevali tudi tisti zaposleni, ki jim bo delovno mesto zaradi nizke stopnje izobraženosti ogroženo. Vsaj 10 % brezposelnih in zaposlenih brez poklicne ali strokovne izobrazbe bo pridobilo nacionalno poklicno kvalifikacijo po certifikatnem sistemu;
- **povečati možnosti za učenje in vključenost v izobraževanje**, tako da bodo zagotovljeni ustrezni strokovni delavci, programska ponudba, svetovalna dejavnost, razvojno-raziskovalna dejavnost, informacijska dejavnost, organizacijska infrastruktura ter promocijska in animacijska dejavnost na področju izobraževanja odraslih.

Vse naštetu je v funkciji višanja **kakovosti življenja** vsakega posameznika in družbe kot celote, pospeševanja **dejavnega državljanstva** in **večanja zaposlitvenih zmožnosti**.

Nacionalni program se navezuje tudi na ciljne vrednosti ('benchmarks'), ki si jih je postavila Evropska unija s programom 'Izobraževanje in usposabljanje 2010', sestavnim delom Lizbonske strategije, in sicer naj bi v Sloveniji do leta 2010 dosegli, da bo:

- delež odraslih z najmanj srednješolsko izobrazbo v starosti od 25 do 64 let znašal najmanj 85 odstotkov;
- stopnja udeležbe delovno aktivnega prebivalstva v starosti od 25 do 64 let v vseživljenjskem učenju znašala najmanj 15 odstotkov.

Uresničevanje Nacionalnega programa terja več vlaganja v izobraževanje odraslih, tako s strani države in lokalnih skupnosti kot tudi drugih socialnih partnerjev ter udeležencev samih, prinaša pa posredne in neposredne, ekonomske in neekonomske koristi na več ravneh (posameznik, podjetje, družba).

Implementacija NPIO se določa z **Letnimi programi izobraževanja odraslih (LPIO)**, v katerih so določeni količinski in kakovostni kazalniki. Na dve leti je izpeljana **Analiza uresničevanja ciljev ReNPIO**, ki je predstavljena Državnemu zboru.

Za prvo poročevalsko obdobje 2005–2006 je bila Analiza opravljena v letu 2007 in predstavljena Državnemu zboru aprila 2008 (glej Poročevalec Državnega zbora, 22.4.2008, Letnik XXXIV, številka 57).

V pripravi je Analiza uresničevanja ciljev ReNPIO za drugo poročevalsko obdobje 2007–2008, ki bo temeljila na spletno zasnovani aplikaciji za spremljanje uresničevanja ReNPIO.

V letu 2008 bodo stekle tudi priprave izhodišč za podaljšanje NPIO do leta 2014.

Vidike uresničevanja Nacionalnega programa izobraževanja odraslih prikazujemo v Info-mozaiku z informacijami, ki nosijo skupno začetno ime **ReNPIO**, s to tematiko pa so povezane tudi informacije, ki nosijo skupno začetno ime **Statistični podatki**.

Strategija vseživljenjskosti učenja

(http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/IU2010/Strategija_VZU.pdf)

Strategija vseživljenjskosti učenja, objavljena julija 2007, obravnava področje izobraževanja in učenja odraslih oziroma nadaljevalno učenje v obdobju odraslosti kot sestavni del kontinuiranega učenja in izobraževanja, ki traja vse življenje ter se izraža na vseh področjih življenja in v vseh okoljih.

Strategija naj bi se začela uresničevati s pripravo operativnega (akcijskega) načrta; opredeljeni bodo tudi kazalniki za spremljanje njenega udejanjanja.

2. Raven Evropske unije

Program 'Izobraževanje in usposabljanje 2010' (Lizbonska strategija)

(http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2002/c_142/c_14220020614en00010022.pdf,

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_en.pdf)

Izobraževanje in usposabljanje je bilo v Lizbonski strategiji (2000) prvič opredeljeno kot ena od ključnih gonilnih sil pri prehodu v '*... najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo*'. V Podrobnem delovnem programu (2002), kasneje preimenovanem v 'Izobraževanje in usposabljanje 2010', so bili določeni trije strateški cilji in trinajst podciljev, ki naj bi jih zasledovali evropski sistemi izobraževanja in usposabljanja. Za vsak podcilj so bili opredeljeni **kazalniki za spremljanje** njegovega uresničevanja. Leta 2003 je bilo določenih še **pet ciljnih vrednosti** ('benchmarks') za merjenje in usmerjanje povprečnih evropskih učinkov na področju izobraževanja in usposabljanja. Te ciljne vrednosti naj ne bi bile namenjene medsebojni primerjavi držav članic, prav tako naj ne bi predpisovale odločitev, ki naj bi jih sprejele posamezne vlade, pač pa naj bi, nasprotno, nacionalne aktivnosti, zasnovane na nacionalnih prioritetah, prispevale k doseganju evropskih ciljnih vrednosti do leta 2010:

1. doseženo naj bi bilo evropsko poprečje manj kot 10 % mladih, ki zgodaj opustijo šolanje,
2. odstotek 15-letnikov, ki dosegajo nizke rezultate v bralni pismenosti, naj bi se v primerjavi z letom 2000 znižal za vsaj 20 %,
3. vsaj 85 % mladih (20–24 let) naj bi imelo zaključeno vsaj srednješolsko ('upper-secondary') izobrazbo,
4. skupno število diplomantov na študijskih smereh matematika, naravoslovje in tehnologija naj bi se povečalo za vsaj 15 %; zmanjšalo naj bi se neravnovesje med spoloma,
5. udeležba v vseživljenjskem učenju odraslega prebivalstva, starega od 25 do 64 let, naj bi znašala vsaj 12,5 %.

Nadaljnji razvoj na tem področju je maja 2007 pripeljal do oblikovanja Skladnega okvira kazalnikov in meril za spremljanje napredka pri doseganju lizbonskih ciljev v izobraževanju in usposabljanju; glej <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:311:0013:0015:SL:PDF>.

V tem dokumentu je določenih **16 ključnih kazalnikov za spremljanje napredka**:

1. vključevanje otrok v predšolsko vzgojo,
2. šolanje otrok s posebnimi potrebami,
3. delež mladih, ki so zgodaj opustili šolanje,
4. bralna, matematična, naravoslovna pismenost,
5. jezikovne spretnosti,
6. IKT spretnosti,
7. državljanske spretnosti,
8. učenje učenja,
9. stopnja dosežene srednješolske izobrazbe med mladimi,
10. strokovni razvoj učiteljev in izobraževalcev,
11. visokošolski diplomiranci,
12. mobilnost študentov v visokošolskem izobraževanju,
13. vključenost odraslih v vseživljenjsko učenje,

14. spretnosti odraslih,
15. dosežena izobrazba prebivalstva,
16. vlaganje v izobraževanje in usposabljanje.

Ti kazalniki skupaj s petimi ciljnim vrednostmi tvorijo temeljno strukturo za **letna poročila** Evropske komisije o napredku pri uresničevanju Lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja (Progress Reports – http://ec.europa.eu/education/policies/2010/progressreport_en.html). Slednja pa so skupaj z **dvoletnimi nacionalnimi poročili** (National Reports) vhodni podatek za **skupna poročila** o uresničevanju programa 'Izobraževanje in usposabljanje 2010' (Joint Reports 2004, 2006 in 2008 – http://ec.europa.eu/education/policies/2010/nationalreport_en.html).

Trenutno je v razpravi **Posodobljen strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju do leta 2020** (http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/com865_sl.pdf), ki strateške izzive Evropske unije predstavlja v štirih sklopih:

- uresničevanje načela **vseživljenjskega učenja in mobilnosti udeležencev**,
- izboljšanje **kakovosti in učinkovitosti izvajanja in izidov učenja**,
- spodbujanje **pravičnosti in aktivnega državljanstva**,
- krepitev **inovativnosti in ustvarjalnosti, vključno s podjetništvom**, na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja.

Predlog predvideva dopolnitev seznama ključnih kazalnikov ter razširitev od 5 na 10 ciljnih vrednosti do leta 2020.

V programu 'Izobraževanje in usposabljanje 2010', strukturi kazalnikov in ciljnih vrednosti kot tudi v omenjenih poročilih zavzema izobraževanje odraslih nepogrešljivo mesto, čeprav pri njegovem spremljanju vedno znova naletimo na problem neustreznih podatkov ali celo na dejstvo, da nekaterih podatkov ni. Vendar po drugi strani lahko ugotovimo, da prav na tem področju tečejo intenzivna prizadevanja bodisi za izboljšanje obstoječih podatkovnih virov (npr. Anketa o delovni sili) bodisi za razvoj novih raziskav (npr. Anketa o izobraževanju odraslih, PIAAC – študija o usposobljenosti odraslih).

Vidike doseganja ciljev, opredeljenih v programu 'Izobraževanje in usposabljanje 2010' prikazujemo v InfO-mozaiku z informacijami, ki nosijo skupno začetno ime **Evropski kazalniki**.

Akcijski načrt za izobraževanje odraslih 'Za učenje je vedno pravi čas'

(http://ec.europa.eu/education/policies/adult/com558_sl.pdf#page=2)

Akcijski načrt za izobraževanje odraslih 'Za učenje je vedno pravi čas' je bil oblikovan leta 2007 na temelju **Sporočila Evropske komisije 'Izobraževanje odraslih: Za učenje ni nikoli prepozno'** (2006); glej http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/com/2006/com2006_0614sl01.pdf.

Oba dokumenta poudarjata bistveni prispevek izobraževanja in učenja odraslih k uresničevanju Lizbonske strategije. Na primer, če bi želeli doseči ciljno vrednost vključenosti v vseživljenjsko učenje, ki si jo je Evropska unija postavila za cilj do leta 2010 (t. j. stopnja udeležbe 12,5 % odraslih, starih 25–64 let), bi se moralo vključiti nadaljnjih 4 milijone odraslih prebivalcev Unije. Tudi za doseganje konkurenčnosti evropskega gospodarstva, hkrati socialno kohezijo ter soočanje z demografskimi spremembami je izobraževanje in učenje odraslih ključnega pomena, zato je treba v to področje vložiti več resursov.

V omenjenem Sporočilu Komisije je bilo opredeljenih **šest ključnih izzivov** za izobraževanja odraslih:

- odpravljanje ovir za vključevanje v učenje odraslih,
- zagotavljanje kakovosti v učenju odraslih,
- priznavanje in potrjevanje učnih dosežkov,
- vlaganje v starajoče se prebivalstvo in priseljence,
- spremljanje izobraževanja in učenja odraslih s kazalniki in ciljnimi vrednostmi.

Akcijski načrt na temelju gornjih izzivov ter posvetovalnega procesa, izpeljanega v državah članicah EU, navaja tele **ukrepe za okrepitev sektorja izobraževanja odraslih**:

- analiza učinka reform v vseh sektorjih izobraževanja in usposabljanja v državah članicah na izobraževanje odraslih,
- izboljšanje ponudbe v sektorju izobraževanja odraslih,
- povečanje možnosti za odrasle, da napredujejo za eno stopnjo, t.j. da pridobijo kvalifikacijo, ki je vsaj za stopnjo višja od že dosežene,
- pospešitev ocenjevanja spretnosti in socialnih kompetenc ter njihovo potrjevanje in priznavanje v smislu rezultatov učenja,
- izboljšanje spremljanja sektorja izobraževanja odraslih.

V pripravi sta dosledna **terminologija** ter **nabor ključnih kazalnikov in ciljnih vrednosti** za področje izobraževanja in učenja odraslih. Cilj teh dejavnosti je omogočiti **dveletno spremljanje napredka sektorja**.

3. Pogled Andragoškega centra Slovenije

15 let ACS: Za kulturo učenja in družbo znanja

(http://arhiv.acs.si/publikacije/15_let_ACS.pdf)

Andragoški center Slovenije, osrednja ustanova za pospeševanje razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji, je v publikaciji ob petnajstletnici svojega delovanja opredelil družbeno-ekonomske izzive, s katerimi se soočata tako Slovenija kot celotna Evropska unija, in jih povezal z izobraževanjem odraslih.

1. **Ekonomska globalizacija, spremembe na trgu dela, kakovost znanja in konkurenčnost gospodarstva**; posledični izzivi za izobraževanje odraslih:

- izboljšanje izobrazbene strukture delovno aktivnega prebivalstva in delovne sile nasploh poteka bolj preko mehanizmov čiščenja trga delovne sile, kakor z vlaganjem v izobraževanje za dvig izobrazbe in kvalifikacij;
- bolj kot kvantiteta izobrazbe se v Sloveniji kaže problem kakovosti izobrazbenih dosežkov;
- še vedno imamo dokaj visoko stopnjo osipa ter nizek odstotek tistih, ki zaključijo izobraževanje v pričakovanem roku;
- še vedno imamo prenizko stopnjo socialnega kapitala v omrežjih akterjev, ki lahko prispevajo k večji konkurenčnosti slovenskega gospodarstva;
- strukturna neskladja na trgu delovne sile in pomanjkanje ključnih kompetenc;
- neprožnost trga delovne sile in majhne možnosti za vseživljenjsko učenje in s tem povečano konkurenčnost za najbolj ogrožene skupine na trgu dela;

- neizdelani sistemi za vrednotenje neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja ter preglednosti izobraževalnih in učnih dosežkov;
 - izobraževanje odraslih v Sloveniji je pretežno usmerjeno na potrebe dela in zaposlovanja;
 - nekatere skupine prebivalstva niso sposobne prepoznavati lastnih izobraževalnih potreb, niti prevzemati odgovornosti za lastno izobraževanje.
- 2. Politična globalizacija, demokratični primanjkljaj, socialna izključenost in ranljive ciljne skupine;** posledični izziv za izobraževanje odraslih:
- socialna izključenost, neenak dostop do izobraževanja in vpliv teh pojavov na demokratizacijo družbe.
- 3. Kulturna globalizacija, ohranjanje nacionalne identitete in kulturne dediščine ter odpiranje v širši prostor;** posledični izziv za izobraževanje odraslih:
- nimamo razvitih orodij za ugotavljanje učinkov neformalnega izobraževanja in vrednotenje tega izobraževanja v pogojih kulturne globalizacije.
- 4. Okoljska globalizacija;** posledični izziv za izobraževanje odraslih:
- osveščanje prebivalstva o globalni okoljski problematiki še ni zadostno, hkrati pa nimamo razvitih ustreznih pristopov k takemu izobraževanju.
- 5. Demografski trendi, ki se kažejo v obliki starajočega se prebivalstva Evrope in migracijskih tokov;** posledični izzivi za izobraževanje odraslih:
- nimamo še pravih odgovorov, kako z izobraževanjem odgovoriti na spremenjene demografske trende. Ohranja se ali celo povečuje medgeneracijski razkorak v obsegu in kakovosti dosežene izobrazbe. Izobraževanje odraslih ne prispeva k zmanjševanju izobrazbene neenakosti med mlajšo generacijo in starejšimi;
 - izobraževanje odraslih mora podpirati integracijo migrantov v družbo in na trg dela, jim omogočiti, da bodo v novem okolju lahko v največji možni meri izrabili in razvijali svoje kompetence in prispevali v zakladnico znanja Slovenije.
- 6. Informacijska družba in sodobna telekomunikacijska tehnologija;** posledični izziv za izobraževanje odraslih:
- izobraževanje za potrebe informacijske družbe ne more biti omejeno samo na izobraževanje visoko kvalificiranih strokovnjakov, pač pa mora v enaki meri usposabljanje doseči tudi tiste kategorije prebivalstva, ki so jih procesi informatizacije v vseh porah družbenega življenja obšli.

Andragoški center v sodelovanju z mrežo ustanov, izvajalcev izobraževanja odraslih v lokalnih okoljih, ter s podporo financerjev – predvsem Ministrstva za šolstvo in šport ter Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve – po svojih najboljših strokovnih močeh odgovarja na našete izzive.

Prizadevanja ACS in njegovi dosežki so razvidni iz **letnih delovnih načrtov in poročil o opravljenem delu** za posamezno leto, najaktualnejši vir informacij o tem pa je **spletna stran ACS** (<http://www.acs.si>).

Kazalnike uspešnosti na posameznih tematskih področjih, ki jih pokriva ACS, prikazujemo v Info-mozaiku z informacijami, ki nosijo skupno začetno ime **Kazalniki ACS**.

Informacijo pripravila: mag. Zvonka Pangerc Pahernik, zvonka.pangerc@acs.si

Vir:

- Zakon o izobraževanju odraslih, Uradni list RS, št. 12/1996 in 86/2004
- Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010, Uradni list RS, št. 70/2004
- Strategija vseživljenjskosti učenja, Ministrstvo za polstvo in šport, julij 2007)
- Podroben program 'Izobraževanje in usposabljanje 2010' (2002/C 142/01)
- Sklepi Sveta z dne 25. maja 2007 o Skladnem okviru kazalnikov in meril za spremljanje napredka pri doseganju lizbonskih ciljev v izobraževanju in usposabljanju (2007/C 311/10)
- Posodobljen strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju do leta 2020 (COM(2008) 865 konč., 16.12.2008)
- Sporočilo Komisije Izobraževanje odraslih: Za učenje ni nikoli prepozno, (COM 2006 614 final, 23. 10. 2006)
- Akcijski načrt za izobraževanje odraslih 'Za učenje je vedno pravi čas' (COM 2007 558 final, 27. 9. 2007)
- 15 let ACS: za kulturo učenja in družbo znanja. Ljubljana: ACS, 2007

